

معیار عمل خیر در اسلام / ضرورت آگاهی از اهداف برخی بنیادهای خیریه

یک قرآن پژوه با تبیین معیار عمل خیر در اسلام، تصریح کرد: همه اعمال خیر و یا شر همسان نیستند، برخی از اعمال حتی اگر از فرد بد هم صادر شود...

یک قرآن پژوه با تبیین معیار عمل خیر در اسلام، تصریح کرد: همه اعمال خیر و یا شر همسان نیستند، برخی از اعمال حتی اگر از فرد بد هم صادر شود، خداوند آن عمل را دوست دارد، جدای از اینکه عامل آن می خواهد با نیت خیرخواهانه یا بدخواهانه انجام دهد مثل نجات جان انسان، کسب علم یا غیرت که خودشان ارزش ذاتی دارند مورد پسند الهی است. حجت الاسلام مهدی رستم نژاد عضو هیئت علمی جامعه المصطفی (ص) العالمیه درباره معیار کار خیر در اسلام و تفاوت آن با دیگر مکاتب به خبرنگار مهر گفت: در قرآن و روایات درباره عمل خیر توصیه به خیر فراوان داریم و حتی تعبیراتی که درباره واژه خیر و مسائل پیرامون آن آمده است بسیار فراوان است.

وی بر فراگیری مسئله خیر در نگاه دین تأکید کرد و افزود: هر عملی را می توان خیر گفت از ایمان به خدا گرفته تا ریزترین عمل اخلاقی حتی در حد یک لبخند می تواند مصداق عمل خیر باشد.

این قرآن پژوه یادآور شد: در نگاه قرآن آنچه خیر را خیر می سازد، بیشتر به انگیزه شخص برمی گردد لذا قرآن تأکید می کند که خداوند پاداش خود را به صرف عمل خیر در خارج منوط نمی کند بلکه اجر را در دو چیز استوار کرده است یک عمل، عمل خیر باشد و دوم شخص نیز محسن باشد. معیار خیر در نگاه اسلام دو چیز است خود عمل (مصدق خارجی) و دیگر انگیزه شخص که باید خیرخواهانه باشد.

وی تأکید کرد: پس با این تعریف می شود گفت که می تواند عمل خیر باشد اما انگیزه، خیرخواهانه نباشد؛ این تعریف حداقل عمل خیر در اسلام و غیردین است. در تعریف غیردینی صرف عمل خیر دیده می شود و به انگیزه کاری ندارد در حالیکه در اسلام شخص هم مهم است اگر شخص عامل با انگیزه خیر عمل خیر انجام دهد از او پذیرفته می شود.

حجت الاسلام رستم نژاد افزود: این تعریف تفاوت ماهوی بین عمل خیر در نگاه دین با دیگر مکاتب را مشخص می کند، درست است که عمل پشتوانه است اما آن چیزی که انسان را رشد می دهد، انگیزه است. خداوند در قرآن می فرماید که همه خزائن آسمانها و زمین در اختیار خداست اما چطور می شود که خداوندی که همه خزائن آسمانها و زمین را در اختیار دارد می فرماید به یک کسی مال و امکانات می دهم و یا از فردی دیگر امکانات را سلب می کنم به هر حال بر اساس قرآن و روایات قبض و بسط مال در اختیار خداوند است، در عین حال می فرماید که حالا این پول، امکانات، علم و آبرو ... را که به تو داده ام به من قرض بده "من ذا الذی یقرض الله قرضاً حسناً". کسی که خود تمام خزائن آسمانها و زمین را در اختیار دارد چرا خودش نمی دهد و می گوید من انسان بدهم؟ برای اینکه تو با این انفاق و عمل خیرت به رشد می رسی.

وی تأکید کرد: عمل خیر در نگاه قرآن قبل از اینکه منفعتش به دیگران برسد به عامل خیر می رسد. دیگر مکاتب تقریباً این نگاه را به عمل خیر ندارند و صرفاً می گویند عمل خیر یعنی امور خیریه ای که می خواهد منفعت را به طرف مقابل برساند در حالیکه قرآن می فرماید منفعت کار خیر قبل از اینکه به طرف مقابل برسد به خود خیر می رسد لذا اینجا قرآن می فرماید که "ان احسنتم احسنتم لانفسکم" شما فکر می کنید به نیازمند و محتاج و... خدمتی رساندید، در حالیکه اولاً به خودت خدمت رساندی چون این عمل خیر تو را رشد می دهد. نگاه غیردینی به عمل خیر، کاری به رشد انسان ندارد در حالیکه اعمال خیر در نگاه دین اولاً به خود فرد برمی گردد همانطور که عمل شر به خود فرد برمی گردد؛ "و ان اسئتم فلها" اگر بد بکنید اولاً به خودتان بد کردید چون اولاً خودتان تنزل می کنید و این تفاوت عمل خیر در نگاه دینی و غیردینی است.

وی در پاسخ به این سؤال که در دنیا بنیادهای مختلفی به اسم خیریه و یا بشردوستانه وجود دارند، این مراکز با چه مبانی و دیدگاهی فعالیت می کنند و آیا مصداق عمل خیر در اسلام می شوند؟ گفت: برخی از اعمال هست که خداوند بدان راضی است حتی اگر از آدم بد سر بزند، همه اعمال خیر و یا شر همسان نیستند، برخی از اعمال حتی اگر از فرد بد هم صادر شود، خداوند آن عمل را دوست دارد یعنی خود عمل موضوعیت دارد جدای از اینکه عامل آن می خواهد با نیت خیرخواهانه یا بدخواهانه انجام دهد مثل نجات جان انسان. یعنی یک آدمی که در حال غرق شدن است را نجات دهی یا برای رضای خدا یا رضای نفس خودت و یا هر نیتی که بخواهی انسانی را نجات دهی خداوند دوست دارد "من احياءها فكأنما احياء الناس جميعاً" برخی از کارها هرچورش صحیح است لذا به نیت کاری ندارد، البته اگر انسان با نیت خدایی کاری را انجام دهد ارزشش صدها برابر می شود یا تحصیل علم هم اگر حتی برای خدا نباشد خودش موضوعیت دارد یا غیرت از موضوعاتی است که حتی اگر برای خدا نباشد

خودش ارزش دارد و این نمونه ها از جمله مواردی است که در روایات بدان اشاره شده است و خودشان ارزش ذاتی دارند.

عضو هیئت علمی جامعة المصطفی العالمیه افزود: برخی از سازمانهای خیریه از حیث خیر بودن ارزش دارند در قرآن هم می فرماید که کسانی که خیر انجام دهند از هر گروهی باشند خداوند خوشش می آید این یک کلیت است اما برخی سازمانهای خیریه را وقتی جستجو می کنیم متوجه می شویم که این کارهای خیر را برای نفوذ انجام می دهند یعنی ظاهرش خیر است اما در واقع با نیت شری دنبال می شود. در پس پرده برخی از بنیادهای خیریه که در دنیا وجود دارد، ممکن است شری باشد؛ نمونه های آن هم فراوان است مثل گروههای تیشیری و یا نهادهای به ظاهر بشردوستانه که به حسب ظاهر بیمارستان و مدرسه می سازند اما می روند که دیگر آن منطقه را تصاحب کنند یعنی نوعی به یغما بردن حقوق دیگران با ظاهری تمیز و دوستانه صورت می گیرد که در ورای آن یک دشمنی بسیار خطرناک خوابیده است.

حجت الاسلام رستم نژاد در پایان تأکید کرد: البته قضاوت کلی درباره همه سازمانها و بنیادهای خیریه نمی توانیم داشته باشیم اما باید ببینیم انگیزه ها چیست و آنچه فارق بین عمل خیر و شر است به انگیزه برمی گردد نه به ظاهر عمل. در قرآن هم داریم که برخی با ادبیات دوستانه با شما سخن می گویند اما آنچه در درونشان هست مخفی می کنند " یقولون بافواههم ما لیس فی قلوبهم والله اعلم بما یکتُمون " به طور کلی باید ببینیم در پس این بنیادهای خیریه که در جهان وجود دارد، چه چیزی خوابیده است. برخی از این سازمانها و بنیادها در ظاهر خیریه هستند اما در باطن گاهی برای نفوذ و جاسوسی و یا پیدا کردن نقطه ضعف و... این مراکز را راه اندازی می کنند.